

70212

جمهوری اسلامی ایران

بسمه تعالی

وزارت علوم تحقیقات و فناوری

دانشگاه پیام نور تهران

بخش علوم تربیتی

پایان نامه

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی

موضوع

مطالعه موردی دبیرستان دخترانه هوشمند (معلم) سیرجان
به عنوان اولین مدرسه هوشمند ایران

مؤلف

حمیرا حافظی بافتی

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۱۹۱

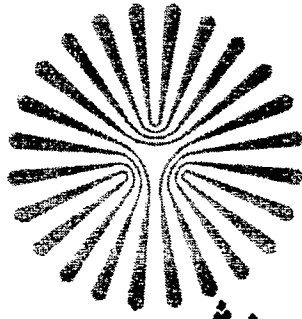
استاد راهنما

جناب آقای دکتر عیسی ابراهیم زاده

مرداد ۱۳۸۴

۹۵۶۸۴

کتابخانه مرکزی
دانشگاه پیام نور تهران

دانشگاه پیام نور

تصویب نامه

پایان نامه تحت عنوان

مطالعه موردی دبیرستان دخترانه هوشمند (معلم) شهرستان سیرجان به

عنوان اولین مدرسه هوشمند ایران

تاریخ دفاع: 84/9/23

نمره: ۱۹ نمره ۶۴ [درجه عالی

اعضای هیات داوران :

1- آقای دکتر ابراهیم زاده

2- آقای دکتر فرج الهی

3- آقای دکتر زندی

استاد راهنما

امضاء

استاد داود

نماینده گروه

تقدیم به:

پدر و مادر عزیزه

که جای جای مغزم سدر عطر خاطرشان می نوازد
و ژرفنای قلبم آرامگاه جاودانه آنان است.

تقدیم به:

همسره

او که دست یاریگرش، آشناترین و صمیمی ترین
دست برای یاریم در زندگی است.

تقدیم به:

معلمان عزیزه

آنانی که زندگی را با مهرشان زیستم و از رحمت
دستان گرمشان دانستم که کیستم.

فهرست مطالب

چکیده ..... الف

فصل اول: کلیات موضوع تحقیق

مقدمه ۶

۱-۱. موضوع پژوهش ۶

۱-۲. بیان مسئله و سوالات تحقیق ۷

۱-۳. اهداف تحقیق ۸

۱-۴. اهمیت و ضرورت تحقیق ۸

۱-۵. تعریف اصطلاحات و مفاهیم ۱۰

فصل دوم: نگاهی اجمالی به شهرستان سیرجان

مقدمه ۱۳

۲-۱. سیمای کلی استان کرمان ۱۳

۲-۲. جغرافیای طبیعی سیرجان ۱۴

۲-۳. جغرافیای انسانی سیرجان ۱۶

۲-۴. سیمای کنونی شهرستان سیرجان ۱۷

۲-۵. تاریخچه آموزش و پرورش سیرجان ۱۸

۲-۶. توسعه آموزشی در سیرجان ۲۰

فصل سوم: مباحث نظری

مقدمه ۲۷

- ۳-۱. فناوری اطلاعات و ارتباطات ۲۷
- ۳-۲. جایگاه فناوری اطلاعات در آموزش و پرورش ۳۷
- ۳-۳. جایگاه فناوری اطلاعات در آموزش و پرورش ایران ۴۳
- ۳-۴. هدفهای آموزشی فناوری اطلاعات ۴۷
- ۳-۵. چالش فناوری اطلاعات و جامعه ایرانی ۵۷
- ۳-۶. شبکه جهانی مدرسه ۶۴
- ۳-۷. مدارس هوشمند ۶۶
- ۳-۸. پیشینه تحقیق ۷۳

فصل چهارم: روش تحقیق

- روند نما ۸۱
- مقدمه ۸۲
- ۴-۱. روش و نوع تحقیق ۸۲
- ۴-۲. ابزار جمع آوری داده ها ۸۴
- ۴-۳. روش های تجزیه و تحلیل داده ها ۸۴
- ۴-۴. مراحل تحقیق ۸۵

فصل پنجم: ارائه نتایج (تجزیه و تحلیل داده ها)

- مقدمه ۸۸
- ۵-۱. دبیرستان هوشمند معلم شهرستان سیرجان ۸۸
- ۵-۱-۱. آشنایی با موسس مدرسه هوشمند سیرجان ۸۸

- ۸۹ ..... ۵-۱-۲. انگیزه تاسیس مدرسه هوشمند
- ۹۰ ..... ۵-۱-۳. موقعیت مدرسه
- ۹۱ ..... ۵-۱-۴. مدیریت مدرسه
- ۹۳ ..... ۵-۱-۵. دانش آموزان مدرسه
- ۹۶ ..... ۵-۱-۶. روش های یاددهی - یادگیری
- ۹۶ ..... ۵-۱-۷. مشکلات
- ۹۷ ..... ۵-۱-۸. هدف
- ۹۸ ..... ۵-۱-۹. خلاصه نظرات موسس مدرسه
- ۹۹ ..... ۵-۲. پرسشنامه مربوط به دبیران دبیرستان هوشمند سیرجان
- ۱۰۰ ..... ۵-۲-۱. جداول مربوط به پرسشنامه دبیران
- ۱۱۳ ..... ۵-۲-۲. اهم نتایج حاصل از پاسخهای دبیران
- ۱۱۵ ..... ۵-۲-۳. خلاصه پرسشنامه دبیران
- ۱۱۵ ..... ۵-۳. پرسشنامه مربوط به دانش آموزان دبیرستان هوشمند سیرجان
- ۱۱۷ ..... ۵-۳-۱. جداول مربوط به پرسشنامه دانش آموزان
- ۱۳۱ ..... ۵-۳-۲. اهم نتایج حاصل از پاسخهای دانش آموزان
- ۱۳۳ ..... ۵-۳-۳. خلاصه نتایج حاصل از پرسشنامه دانش آموزان
- ۱۳۳ ..... ۵-۴. مقایسه نظرات دبیران و دانش آموزان
- ۱۳۵ ..... ۵-۴-۱. خلاصه نظرات دبیران و دانش آموزان

فصل ششم: بحث و نتیجه گیری

مقدمه	۱۳۷
۶-۱ بحث	۱۳۷
۶-۲ نتیجه گیری	۱۴۲
۶-۳ محدودیت ها	۱۴۶
۶-۴ پیشنهادات	۱۴۷
۶-۵ سخنی با پژوهشگران	۱۴۸
۶-۶ فهرست منابع	۱۴۹
۶-۷ بیوست	ب
۶-۷-۱ بیوست شماره ۱	ب
۶-۷-۲ بیوست شماره ۲	ج

چکیده

شکوفایی برنامه های فناوری اطلاعات و ارتباطات در اوایل دهه ۸۰ شمسی در ایران، دگرگونیهای فزاینده ای را در برنامه های میان مدت و بلند مدت در سطح تصمیم گیریهای اجرایی کشور پدید آورده است. طرح مدارس هوشمند یکی از کارهای بسیار ارزشمندی است که بر مبنای توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش به مرحله اجرا و آزمایش گذاشته شده است. گستردگی فعالیتهای آموزشی، به لحاظ کمی و کیفی و حل معضلات ناشی از این امر مستلزم به کارگیری هوشمندانه ابزار نوین اطلاعاتی و ارتباطی برای عقب نماندن از قافله پر سرعت دانش و دانایی به حساب می آید. در این پژوهش موردی سعی شد تا به این پرسش پاسخ گفته شود که آیا طرح مدارس هوشمند موفقیت آمیز بوده است یا خیر؟ در نتیجه ابتدا با مفاهیم فناوری اطلاعات و ارتباطات آشنا شده و سپس به شبکه جهانی مدرسه، مدارس مطلوب و هوشمند، کارها و طرحهای جدید آموزش و پرورش، پژوهشهای صورت گرفته در جهان، جایگاه فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش ایران و جهان پرداخته و با مشاهده دقیق مدرسه و مصاحبه های صورت گرفته با مسئولین آن و پرسشنامه های طراحی شده برای دبیران و دانش آموزان این مدرسه و تجزیه و تحلیل نظرات آنان و با بیان پیشنهاداتی سعی شد تا به این مهم پاسخ گفته شود.

فصل اول

۱- طرح

تحقیق

مقدمه

رشد سریع استفاده از IT در زمینه آموزش علوم مختلف، روش یادگیری دروس مختلف را دچار تحولی عظیم کرده و توانایی استفاده از رایانه را که از آن به سواد رایانه ای یاد می شود، برای دانش آموزان تبدیل به امری حیاتی نموده است. نتایج مطالعات اخیر نشان می دهند افرادی که از مقاطع متوسطه یا دانشگاهها فارغ التحصیل می شوند و یا افراد جویای کار، فاقد تواناییهای لازم و دانش مربوط به رایانه می باشند در این زمینه موانع و مشکلات اساسی وجود دارند که می توان به تعدادی از آنها اشاره کرد.

۱- دانش آموزان فاقد مهارت رایانه ای کافی برای کسب موفقیت در مشاغل آینده خود می باشند.

۲- استانداردهای مشخص و یکسانی در زمینه سواد رایانه ای برای مدارس دولتی و غیر انتفاعی تدوین نشده است.

۳- همه افراد جامعه دسترسی یکسانی جهت یادگیری مهارتهای رایانه ای پایه ای ندارند.

۴- اکثر افراد جامعه برای افزایش دانش و مهارت از رایانه مدد نمی جویند.

از آنجایی که فراخوان دانش آموزان به مجهز شدن به سواد رایانه ای و تکنولوژی اطلاعات امری مسلم گردیده است سیاستگذاران آموزش و پرورش، نیازمند آگاهی از میزان دانش رایانه ای دانش آموزان و همچنین میزان کارایی برنامه ریزیهای جدید در زمینه ایجاد مدارس هوشمند هستند تا با استفاده از این ارزیابی ها، با رفع نواقص و اشکالات گذشته، باعث بهبود عملکرد این سیستم نوین آموزشی گردند.

۱-۱. موضوع پژوهش

مطالعه موردی دبیرستان دخترانه هوشمند معلم شهرستان سیرجان به عنوان اولین مدرسه هوشمند دخترانه در نظام آموزش و پرورش ایران.

۱-۲. بیان مسئله و طرح سوالات

با توجه به تحولاتی که بر اثر بکارگیری همه جانبه رایانه و فناوری اطلاعات و ارتباطات به خصوص در دو دهه اخیر در کشورهای پیشرفته به وقوع پیوسته، جهان وارد عرصه جدیدی گردیده که آن را عصر اطلاعات و ارتباطات می نامند. برای حضور در این عرصه و بهره گیری از امکانات آن باید کلیه جوامع، خود را به فناوری اطلاعات تجهیز نمایند. بدون شک شناخت درست و دقیق این ملزومات و ابزارها و بهره گیری مناسب از آنها در تسریع روند توسعه اطلاعاتی جامعه دانش مدار موثر خواهد بود. بنابراین می توان از اطلاعات و ارتباطات به عنوان دو اهرم اصلی و یا دو بال حرکتی مهم در توسعه همه جانبه یاد کرد.

از طرفی در نظام آموزش و پرورش نیز ورود فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرایند یاددهی - یادگیری تحت تاثیر عوامل متعددی قرار می گیرد سیاستهای آموزشی و پژوهشی، نیازها و تقاضاها برای فناوری اطلاعات، وجود محیطهای مناسب اطلاعاتی، فرهنگی و غیره الگوهای استفاده از فناوری اطلاعات در آموزش و پرورش را پدید می آورند زیرا زیر ساختهای کشورهای مختلف از لحاظ اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ایدئولوژیک با یکدیگر متفاوت هستند، بر این اساس ایجاب می کند تا در زمینه دانش و فناوری، انتقال این دانش و تولید محتوا برای آموزش، تنابیر و سیاستهای مناسبی اتخاذ شود بی گمان در شرایط دنیای کنونی آموزش و پرورش برای برآوردن نیازهای خود به انواع فناوریهای نوین، متناسب و ساده نیاز دارد.

از سوی دیگر در این اقیانوس بزرگ علم و دانش و در کشوری که اولین کشور جوان جهان به حساب می آید از ۱۳ هزار واحد آموزشی در حال فعالیت تنها و تنها دو واحد آن به صورت هوشمند و به عبارتی مجهز به فناوری اطلاعات و ارتباطات و به روشی غیر از مدارس معمول اداره می شوند. یکی از این مدارس، دبیرستان پسرانه شهید آقایی واقع در کلان شهر تهران می باشد و دیگری دبیرستان دخترانه هوشمند معلم واقع در شهر کوچک سیرجان در حاشیه کویر. امیدواریم بررسی دقیق یکی از این مدارس با هدف یافتن پاسخ این سوالات کمکی هر چند اندک به تداوم این راه پر فراز و نشیب بکند.

- ۱- بهترین شیوه موجود در ایجاد بسترهای آموزشی در مدارس هوشمند چیست؟
- ۲- نگرش و نظر مدیران، معلمان و دانش آموزان این مدرسه در خصوص نقاط ضعف و قوت مدارس هوشمند و مشکلات آنان و مقایسه این نظرات چه می باشد؟
- ۳- آیا طرح آزمایشی مدارس هوشمند امکان تعمیم و گسترش در سایر نقاط کشور را دارد؟
- ۴- و مهمتر از همه آنکه آیا طرح مدارس هوشمند در ایران موفقیت آمیز خواهد بود؟

۱-۳-۱. اهداف تحقیق

۱-۳-۱-۱. هدف اصلی

شناسایی زیر ساخت های لازم برای رشد فناوری اطلاعات و ارتباطات و چگونگی استفاده از آن در آموزش و پرورش ایران.

۱-۳-۲. اهداف فرعی

- ۱- شناخت نقاط ضعف و قوت سیستم آموزشی (مدارس هوشمند) در ایران.
- ۲- شناخت راهکارهای بهبود وضع موجود در جهت منطبق کردن این مدارس با استانداردهای جهانی.
- ۳- شناخت امکان تعمیم مدارس هوشمند در کل کشور.

۱-۴. اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

جستجو در پایگاههای اطلاعاتی نشان می دهد که در ایران در زمینه مدارس هوشمند تحقیقاتی صورت نگرفته است شاید به این علت که اینگونه مدارس در ایران جدید می باشند . آنچه هم که اتفاق افتاده است توجه به مقوله فناوری اطلاعات و اینترنت و تاثیر آنها بر روند آموزش است.

با توجه به این نکته که در عصر اطلاعات، دانایی رمز بقاست و در این رهگذر تک تک عناصر جامعه باید مجهز به دانش روز باشند و شاید مقدم تر از هر گروه دیگری، هنگام آن است که کسانی که در آموزش ابتدایی، متوسطه و عالی مشغولند، آستین‌ها را بالا زده و به مدد چراغ جادویی دانش روز، طلسم دیو جهل را بشکنند، این رسالت تک تک ما است. چشم‌ها به سیستم آموزشی کشور است، همه منتظر دمیدن تحول از آن افق هستند، راه سختی به نظر می‌آید و موانع اصلی ما در این راه سیستم‌های پوسیده و کهنه حاکم بر آموزش و پرورش ما است. پیدایش نگرش‌های نوین در سیستم آموزشی کشور و ارائه راه حل‌های مناسب برای اجرا در سیستمی به گستردگی کشوری که به تعداد کل جمعیت برخی از کشورهای جهان دانش آموز دارد کار ساده‌ای نیست و نیاز به طرح راهبردی محکم و متقن دارد که بتواند جوابگوی نیازهای عصر اطلاعات باشد. در عصری که فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان ابزار توانمندساز اندیشه و در امتداد فکر انسانها، هر لحظه در حال تولید و توزیع دانش است، به نظر می‌رسد رسالت اصلی نظام آموزشی، تعلیم و تربیت انسانی است که بتواند با توجه به اطلاعاتی که در هر لحظه در دست دارد بهترین انتخاب را انجام دهد و در هجوم حجم حیران‌کننده اطلاعات بر هویت خود حاکم بماند. بنابراین بررسی دقیق، موشکافانه و ظریف این مدارس بدون شک ما را در این امر مهم یاری می‌رساند.

این تحقیق می‌تواند با ارائه تصویری حقیقی از جایگاه فناوری اطلاعات در آموزش و پرورش زمینه‌ساز بازنگری و اصلاح در مدارس مجری و تداوم طرح‌های نوین در کشور را باعث شود. این پژوهش می‌تواند به اصلاح در برنامه‌های درسی (آموزش‌های رسمی) کمک کند. همچنین به برنامه‌ریزان آموزش‌های رسمی و غیر رسمی کمک کند تا بتوانند با اتخاذ تصمیمات مقتضی به تکمیل برنامه‌های آموزشی اقدام کنند. این تحقیق می‌تواند الگویی جدید برای نظام‌های آموزشی اعم از نظام آموزش و پرورش رسمی در کلیه سطوح و همچنین آموزش غیر رسمی در نهادها و ارگانهای مختلف، مراکز آموزش خصوصی، مراکز فنی و حرفه‌ای ارائه دهد و آنها را دستخوش تحول و توجه بیشتر سازد. این پژوهش به موضوعی کاملاً جدید و نو در عرصه

جامعه آموزشی ایران می پردازد و از آنجایی که مجهز شدن به فناوریهای جدید از ملزومات زندگی در دهکده جهانی است، توجه به روشهای نوین در آموزش و پرورش سنتی ایران گامی مهم در جهت عضویت در جهان امروز به حساب می آید.

۱-۵. تعریف اصطلاحات و مفاهیم

۱-۵ -۱. مطالعه موردی Case Study : همان روش موردی است و به سلسله فنیونی گفته می شود که ابعاد گوناگون یک پدیده را به بررسی می گذارد. شیوه ای در تحقیق و یکی از راهبردهای پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت است که می توان آن را به روش کمی یا کیفی انجام داد. پژوهشگر مطالعه موردی با انتخاب یک «مورد» آن را از جنبه های مختلف بررسی می کند. هدف کلی در هر مطالعه موردی مشاهده تفصیلی ابعاد مورد مطالعه و تفسیر مشاهده ها از دیدگاه کل گراست. (فرمehینی فراهانی:

(۶۹:۱۳۷۸)

۱-۵ -۲. دوره دبیرستان High School : دوره ای از آموزش و پرورش که بعد از تمام کردن دوره راهنمایی آغاز می شود. این دوره در ایران چهار سال می باشد در دوره دبیرستان هر دانش آموز بر اساس استعداد و علاقه خود به انتخاب رشته تحصیلی می پردازد. (فرمehینی فراهانی: ۲۵۹:۱۳۷۸)

۱-۵ -۳. مدرسه هوشمند Smart School : مدرسه ای است که بر اساس الگوها و روشهای نوین آموزشی شکل می گیرد و استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و سامانه های چند رسانه ای و شبکه جهانی اینترنت در فرایند یاددهی - یادگیری در آن نقش اساسی دارد.

۴-۵-۱. آموزش و پرورش (Education)

تعلیم و تربیت معانی متفاوتی دارد و این اختلاف مربوط به دیدگاه‌های مختلفی است که نسبت به این مفهوم مهم وجود دارد از جمله معانی رایج عبارتند از: فعالیتی مداوم، جامع و برای همه، برای رشد تعالی انسان، غنای فرهنگ و تکامل جامعه (فیوضات: ۱۳۵۶؛ ۶۳) معنای کامل تعلیم و تربیت که توسط اتحادیه بین‌المللی آموزش و پرورش نو بیان شده است، عبارت است از: فراهم کردن رشد حتی الامکان کامل توانایی‌های هر شخص به عنوان فرد و نیز به عنوان جامعه‌ای مبتنی بر همبستگی و تعاون. بر این اساس هدف تعلیم و تربیت پیشرفت شناخت کودک و انسان و جامعه که حاصل علم و تجربه است می‌باشد. (گالتون؛ ترجمه

کاردان: ۱۳۷۰؛ ۱۰۴)

فصل دوم

۲- نگاهی اجمالی

به شهرستان

سیرجان

مقدمه

یکی از اولین قدمهایی که برای فتح قله های علم و دانش در جهان برداشته می شود آن است که به گذشته برگردیم تا از آن بیشتر بیاموزیم. به عبارتی مهمترین امری که به گسترش افق دید ما می انجامد بررسی تاریخ، زندگی اجتماعی، زبانشناسی، محیط زندگی و به دنبال آن محتوای واقعی یک جامعه یا همان بطن جامعه می باشد. روح زمان در تاریخ جریان دارد و این روح به تغییرات اجتماعی و زمینه های ایجاد این تحولات می پردازد. شناخت تاریخی مسائل چراغ فرا راه آینده خواهد بود (Littlejohn: 1998)

ما اعتقاد داریم که ایران کشور بزرگی بوده است، این بزرگی نه به مقیاس آب و خاک، بلکه به سبب مردمانش که در دورانی بزرگانه اندیشیده اند و عمل کرده اند. آگاه بودن نسبت به ارزشهای گذشته کشور امری ضروری است، ولی به همان اندازه آگاهی نسبت به عیب هایش نیز ضروری است.

ما اگر جای جای از این گذشته حرف می زنیم منظورمان نازیدن نیست. منظورمان آن است که از «نیسان» پرهیز شود اگر از آنچه داریم و از آنچه نداریم باخبر بمانیم چرا نتوانیم خود را طوری جلو ببریم که شایسته نام بلند این کشور باشد. (اسلامی ندوشن: ۱۳۷۲: ۹)

به همین علت به بررسی اجمالی استان کرمان و به ویژه شهرستان سیرجان به عنوان بستر ایجاد اولین مدرسه هوشمند ایران می پردازیم.

۱-۲. سیمای کلی استان کرمان

استان کرمان در جنوب شرقی فلات مرکزی کشور قرار گرفته است. پهنای حداکثر استان در بخش شمالی ۴۸۰ کیلومتر و حداقل در بخش جنوبی تا ۸۰ کیلومتر می باشد.

تنوع آب و هوایی استان کرمان به دلیل شرایط خاص اقلیمی در خور توجه است، از گرم، خشک، کوهستانی، معتدل تا کویری را شامل می شود.